

Motion till riksdagen 2008/09:N439

av Karl Sigfrid (m)

Översyn av upphovsrättens utformning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om upphovsrättens utformning.

Motivering

Dagens upphovsrätt håller på att bli frånsprungen av den tekniska utvecklingen. Cd-skivor och dvd-filmer som säljs i butiker eller skickas med posten är på väg att fasas ut av moderna fildelningstekniker. Att branscher som därmed spelat ut sin roll försvinner är en utveckling som varken kan eller bör förhindras. Att med rättsliga insatser försöka stoppa fildelningen för att skydda föråldrade affärsmodeller är som att försöka förbjuda kopieringsapparater för att öka tryckeriernas affärsmöjligheter.

Upphovsrättens folkliga förankring

Syftet med att reglera rättigheter i lag är att skapa stabila spelregler på marknaden – regler som stämmer överens med det allmänna rättsmedvetandet. Enligt en undersökning från SOM-institutet är det bara 25 procent av svenska folket som anser att upphovsrätten så som den är utformad bör bestå. Samtidigt vill 44 procent tillåta all fildelning. Bland de yngsta – de som har växt upp med nedladdning av musik och film som en del av vardagen – är det näst intill ingen som försvarar förbudet mot fildelning. Lagskärpningen år 2005 tycks inte heller ha gjort medborgarna mer negativa till fildelningen.

Mest positiva till att tillåta all fildelning är unga kvinnor. Det finns ingen tydlig höger-vänster-dimension i frågan, utan både bland dem som står till höger och bland dem som står till vänster finns det en tydlig övervikt för att

Fel! Okänt namn på

tillåta all fildelning. Det är ungefär en tredjedel av svenskarna som själva har laddat hem musik någon gång under det senaste året. Av dem som är under tjugo år är det tre fjärdedelar.

De nya affärsmodellerna är redan här

Det är viktigt att skilja mellan kreatörernas intresse och distributörernas intresse. Medan skivbranschen ser fildelningen som ett problem är det mängder av nya artister som tack vare tekniken får en snabb och gratis distributionskanal. Inkomster kan de få på andra sätt än genom att sälja skivor, en verksamhet som främst gynnar skivbolag och butiker. En studie gjord vid Princeton University har visat att världens 35 mest välbetalda artister i snitt tjänar 7,5 gånger mer på sina turnéer än på sin skivförsäljning. Av de 35 artisterna var det bara 4 vars skivförsäljning gav mer än turnéerna.

Upphovsrätt är inte ägande

En vanlig missuppfattning är att upphovsrätt är detsamma som konventionell äganderätt, och att nedladdning därmed är stöld. Så är det inte. I den Timbroutgivna Det stora misstaget: Socialismens felslut förklarar ekonomen och Nobelpristagaren F.A. Hayek skillnaden mellan konventionell äganderätt och upphovsrätt. Medan tillgången på materiella resurser till sin natur är begränsad är tillgången till immateriella verk obegränsad, såvida politiker inte lagstiftar fram en begränsning genom kopieringsförbud. Enligt Hayek har erfarenheten inte visat att sådana begränsningar medför ökad innovation. En senare Nobelpristagare, Milton Friedman, beskriver upphovsrätten som ett monopol som minskar utbudet till en nivå under den optimala. Upphovsrätten och de förbud som följer därav bör enligt Friedman främst beskrivas som en inskränkning av yttrandefriheten.

Äganderätten är en sedvana som hjälper oss att avgöra vem som har rätt till resurser när utbudet är begränsat. Upphovsrätten påminner om äganderätten såtillvida att den tillfaller skaparen av ett verk, men där slutar likheterna. En digital fil kan, till skillnad från fysiska föremål, kopieras oändligt många gånger utan att någon blir fråntagen sin egendom. Rätten som står på spel är alltså inte äganderätten utan ensamrätten att styra hur ett digitaliserat verk får användas.

Ett rimligare alternativ än dagens upphovsrätt är att den som offentligt säljer en produkt får acceptera att andra använder sin frihet och sin äganderätt till att skapa kopior för eget bruk. Det är inte heller ekonomiskt motiverat med ett monopol som syftar till att ge upphovsmannen rätt att tjäna pengar på sin verksamhet. I andra sammanhang kräver vi att företagare har en affärsmodell som fungerar utan monopollagstiftning. Varför skulle inte det gälla artister?

Fildelning – en ny variant av en gammal tradition

Motsvarigheter till att ladda hem musik på Internet har funnits länge. För tjugo år sedan kopierade var och varannan person kassetband. Ibland för att ha en säkerhetskopia på den inköpta musiken, och ibland var det kompisar som kopierade varandras musik. Många hade en dubbeldäckare hemma, vars enda egentliga syfte var att underlätta kopiering. Det var aldrig tal om att göra husrannsakan för att sätta dit kopierande tonåringar. Tvärtom har det under lång tid funnits en acceptans i Sverige för att kopiera musik för icke-kommersiellt bruk. I den mån det har varit förbjudet i lag har lagstiftningen uppfattats på samma sätt som lagen mot att gå mot röd gubbe.

Att fildela är som att kopiera ett kassetband, men nu kan människor som vill byta musik hitta varandra på Internet. Eftersom musiken lagras digitalt är kopian inte längre av lägre kvalitet än originalet. Det som är nytt är alltså inte att människor delar musik, och inte heller att det sker i stor skala.

Kommersiellt och icke-kommersiellt bruk

Upphovsrätten är inte en etisk konstruktion med syfte att skydda grundläggande rättigheter, utan en pragmatisk kompromiss. Detta tar sig bland annat uttryck i att upphovsrätten förfaller efter en bestämd tid, vilket skiljer den från rätten till materiell egendom. Den upphovsrätt som vi har i dag kan vara en fungerande kompromiss i ett samhälle där framställningen av kopior är möjlig endast för dem som framställer kopiorna i kommersiell skala. De piratkopior som cirkulerar kommer då från ett fåtal källor, och det är fullt möjligt för myndigheterna att stoppa verksamheten. I ett högutvecklat samhälle där vem som helst kan framställa kopior av ett verk är det däremot mycket svårt att förhindra kopiering utan att samtidigt bygga upp en omfattande övervakningsapparat. Det visar på behovet av en ny, mer begränsad upphovsrätt som tar sikte endast på att förbjuda storskalig, kommersiell piratkopiering.

Det är svårt nog att bekämpa den fildelning som sker med P2P-tekniker. Om vi ser kopieringen i ett vidare perspektiv blir det ännu tydligare att den inte kan stoppas. Parallellt med P2P-nätverken kopieras stora mängder material via de personliga nätverken – kompisar som kopierar filmer och musik via exempelvis usb-minnen och trådlösa dataanslutningar mellan mobiltelefoner. Med större och billigare minnen i kombination med bättre överföringshastigheter kan denna typ av kopiering vara tillräcklig för att vem som helst ska kunna ta del av vilket immateriellt verk som helst. För att förhindra detta räcker det inte att spåra Internetanvändare – det krävs att i stort sett alla medborgare utsätts för visitationer och regelbunden husrannsakan. Istället för att ta denna farliga väg bör vi konstatera att användarnas möjligheter att kopiera verk som säljs offentligt är en marknadsförutsättning som affärsidkare i framtiden måste lära sig att leva med.

Fel! Okänt namn på

The Pirate Bay-razzian – ett exempel

Idén att jaga tonåringar som har kopierat några enstaka låtar har tidigare varit främmande liksom idén att försöka stänga sökmotorer som The Pirate Bay, vars servrar beslagtogs i en uppmärksamrad polisrazzia förra våren. Motsvarigheten till The Pirate Bay-razzian hade för tjugo år sedan varit att storma Sonys fabriker, konfiskera alla dubbelkassettbandspelare och stänga ned huvudkontoret. Precis som The Pirate Bay tillhandahöll Sony, och många andra stora elektronikföretag, ett verktyg för kopiering utan att själva kopiera eller inneha kopior av upphovsrättsskyddat material.

Vid tillslaget mot The Pirate Bay tog polisen även servrar som tillhörde företaget helt utan kopplingar till The Pirate Bay.

Utredningar

Flera utredningar har den senaste tiden lagt fram förslag om hur fildelningen ska stoppas. Bland annat att upphovsrättsinnehavare ska kunna begära ut identiteten på fildelare från Internetleverantörerna. Ett annat förslag som har förts fram i en utredning är att upphovsrättsinnehavare ska kunna tvinga Internetleverantörer att stänga av uppkopplingen för dem som fildelar. Genom detta Internetförbud skulle den som har laddat hem musik eller film bli avskuren från omvärlden. För människor som sköter en stor del av sin kommunikation genom Internet är det här som att bli satt i husarrest. Förslaget kommer dessutom att leda till att en integritetskränkande övervakningsapparat måste byggas upp för att inspektera vad användare gör på Internet. Internetleverantörerna har reagerat kraftigt mot förslaget om att de ska påtvingas polisiära uppgifter.

I takt med att anonymiseringsverktyg och krypteringslösningar blir bättre kommer jakten på fildelare att kräva en allt mer omfattande övervakningsapparat. Denna apparat kan göra livet besvärligt för många, men den kan inte stoppa den tekniska utvecklingen.

Fildelning är en del av marknaden

Fildelning är inte en proteströrelse eller en konsumentrörelse för lägre priser på cd- och dvd-skivor. Fildela gör människor för att den tekniska utvecklingen tillåter dem att snabbt, enkelt och kostnadsfritt kopiera låtar och filmer som de vill ha. De har upptäckt den nya tekniken och konstaterat att den ger dem ett mervärde. Alltså utnyttjar de den. För musik- och filmskapare innebär den tekniska utvecklingen förändrade marknadsvillkor. Att sänka priset på cd-skivor skulle inte i någon betydande utsträckning minska fildelningen, och inte heller billiga iTunes-liknande tjänster kan på allvar konkurrera med gratismusiken.

Konsumenter vill ha sin musik och sina filmer omedelbart och gratis. Så ser dagens mediemarknad ut, och de aktörer som vill tjäna pengar på immate-

Fel! Okänt namn på

riella verk måste anpassa sig till det. Konkurrenterna med P2P-nätverken får företagen klara genom att ha bättre och mer användarvänliga gränssnitt. Och vetenskapen om att upphovsmännen tjänar på att du använder de kommersiella tjänsterna kommer att attrahera användare.

Utveckla upphovsrätten

Människor som förstår den tekniska utvecklingen inser att tekniken förändrar sedvanor och måste få genomslag i lagstiftningen. Ju mer insatta människor är i den tekniska utvecklingen desto tydligare ser de att utvecklingen inte går att motarbeta. I stället bör vi konstatera att fildelning har blivit en marknadsförutsättning som kreatörer måste kunna hantera. För dem som ser möjligheterna med tekniken är utvecklingen positiv och behovet av att utveckla upphovsrätten tydligt.

Stockholm den 26 september 2008

Karl Sigfrid (m)